

2 pav. Subačiaus vartų liekanų atkastos dalies vaizdas iš Š. G. Jonučio nuotr.

Fig. 2. The exposed part of the Subačius Gate, viewed from the N.

to namo statybos laikotarpio. Žemės paviršius čia galbūt performuotas XIX a. pradžioje, nugriovus miesto gynybinę sieną. Kitas akmenų grindinio fragmentas aptiktas Subačiaus gatvės Š šaligatvio zonoje, priešais pastatą Subačiaus g. 15. Šis atkastas 60–70 cm gylyje nuo šaligatvio paviršiaus. Atkastojo grindinio fragmento P pakraštys išardytas anksčiau klojant elektros kabelį. Grindinys nelabai tvarkingas, tarp akmenų yra dideli tarpai. Jis galbūt datuojamas XVIII–XIX a. Kasant tranšėją Vilniaus miesto gynybinės sienos Subačiaus vartų vietoje siaurame ruože atkasta šio statinio mūrinių liekanų viršutinė dalis (1, 2 pav.). Aukščiausia mūro dalis – jau apie 40 cm gylyje nuo šaligatvio paviršiaus ($H_{abs.}$ 126,80–127,29 m). Dalis šių mūrų buvo atkasta atliekant tyrimus 1999 m. Visos aptiktosios struktūros, suradus galimybę tai padaryti, buvo išsaugotos.

Surveys in Bokšto Street and Subačiaus Street

In 2022, surveys were carried out in the E part of Vilnius Old Town, in the vicinity of the city's defensive wall and bastion, during the construction of new underground power lines. Previous research in the area suggested that the archaeological layer began forming in the 14th century, but its thickness may reach nearly 4 m in some places. Meanwhile, the new power lines were installed at a relatively shallow depth of up to 1 m. Many of the 400-m-long sections of the utility trenches that were surveyed contained fill that had been disturbed and redeposited by previous construction and landforming works. The fill contained no archaeological finds, and earlier, undisturbed layers were not reached during the trenching work. However, some structures were found, namely a fragment of the upper part of the masonry remains of the Subačius Gate built in the early 16th century (Figs. 1, 2), and fragments of stone pavements dating from the 18th to 19th centuries in Bokšto and Subačiaus Streets. These structures were preserved.

Dovydas Jovaišas, Linas Girlevičius

Žvalgomieji tyrimai Vilniaus g. 37

Vilniaus miesto gynybinės sienos Vilijos ir Trakų vartų atkarpos liekanų, vadinamųjų Umiastovskių rūmų, ir statinių komplekso (UK 44221) teritorijose, pastate Vilniaus g. 37 prieš pradedant jo remonto darbus TO atliko žvalgomuosius tyrimus architektūriniams tyrimams būtinose, prie pamatų esančiose zondažų vietose. Archeologiniai tyrimai atlikti pastato Š dalyje esančiame rūsyje ir pirmame pastato aukšte P dalyje. Pastate buvo iškasti 6 2x2 m^2 dydžio šurfai, ištirtas apie 36 m^2 plotas.

Pastatas, kuriame vyko archeologiniai tyrimai, datuojamas XIX a. viduriu, abu jo flygeliai – gatvės ir kiemo – pastatyti 1837–1849 m. Arčiausiai tyrimų vietos, Vilniaus g. 37 pastato

sklype, detaliuosius ir žvalgomuosius tyrimus atliko T. Poška. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti du 2x2 m dydžio šurfai (bendras tirtas plotas 8 m^2), fiksuotas daugiau nei 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Nustatyta, kad viršutiniai kultūrinio sluoksnio horizontai iki 1,4–1,9 m gylio suardyti XX a. II pusėje, griaunant buvusį pastatą ir tiesiant inžinerines komunikacijas. Netoliese esančiame sklype Vilniaus g. 39 dabartinių Vilniaus mokytojų namų vidiniame kiemelyje žvalgomuosius tyrimus atliko L. Kvizikevičius. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirta 10 bendro 32,1 m^2 ploto šurfų. Vietomis, kur kultūrinis sluoksnis nesuardytas požeminių inžinerinių komunikacijų tiesimo metu, aptiktas nuo 1,7 m iki 2,5 m storio XV a. (?), XVI–XVII a. ir XX a. 8–10 dešimtmečių (?) kultūrinis sluoksnis. 2018 m. archeologinius tyrimus sklype Vilniaus g. 37 atliko J. Stankevičiūtė. Archeologinių tyrimų metu sklype buvo ištirtos 5 perkasos. Vienoje iš perkasų aptikta XV a. pradžia datuojamo medinio pastato užstatymo liekanų. Tyrimų metu grindų lygyje rastos kelios buitinės keramikos šukės, datuojamos XV a.

1 pav. Sienelės Š pjūvyje po supiltiniu tamsaus žvyro sluoksniu ties vamzdžio perkasimu aptikto auksinių monetų lobio vieta. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 1. Location of the gold coin hoard found in the N section, under the dark gravel fill of a pipe trench.

0 3 cm

2 pav. Šurfe 1 aptiktas olandiškas 1849 m. dukatas. L. Banionytės nuotr.

Fig. 2. A 1849 Dutch ducat found in test pit 1.

Pirmiausia būsimo zondažo vietoje ištirtas 2x2 m dydžio (2 m^2) **šurfas 1** (1 pav.). Šurfe 1 nuardžius betonines grindis ir nukasus supiltinį tamsaus žvyro sluoksnį bei 0,70 m gylyje pasiekus šviesaus žvyro įžemį, aptiktas per visą šurfo plotą nutiestas vamzdis. Šurfo Š dalyje, 15 cm gylyje, ties vamzdžio perkasimu, netikėtai aptiktas auksinių monetų lobis. Aptikti 5 auksiniai olandiški dukatai (2 pav.). Monetos datuojamos 1836–1849 m. LNM ekspertams atlikus išsamesnius rastų monetų tyrimus, nustatyta, kad keturios iš aptiktų monetų yra kaldintos Peterburgo monetų kalykloje ir yra padirbiniai. Ties vamzdžio perkasimu aptiktos monetos buvo pasklidusios, nerasta jokios medžiagos, kuri kalbėtų apie jų įpakavimą. Lobio patekimo į gruntą aplinkybės nenustatytos. Galimos bent dvi versijos: lobis užkastas klojant vamzdį XIX a. pabaigoje–XX a. I pusėje arba lobis užkastas Antrojo pasaulinio karo laikotarpiu ar iškart po jo, galbūt kaip slepiama žydų tautos, tikėjimo asmenų privati ar pagrobta nuosavybė.

Šurfo 2 Š dalyje, po viršutiniu supiltu žvyro sluoksniu, 50 cm gylyje pasiekus šviesaus žvyro įžemį, aptiktas įžemyje įgilintas tamsaus žvyro objektas (duobė). Ištyrus duobę, joje aptikta keletas XVII a. I puse datuojamų buitinės keramikos fragmentų.

Šurfe 3 fiksuoti stori tamsiai pilkos žemės ir griuvenų sluoksniai, kuriuose vyrauja XIX a. datuojami radiniai, bet aptikta ir nedaug XVII a. datuojamų archeologinių radinių. Minėtame

šurfo griuvenų sluoksnyje rastas Jono Kazimiero šilingas, olandiškų pypkių vamzdeliai, saga, nedaug koklių ir keramikos fragmentų. 2,8 m gylyje rankiniu grąžtu padarius gręžinį, 50 cm gylyje jis atsirėmė į griuvenų sluoksnį. Gruntotraukyje buvęs gruntas vizualiai nesiskyrė nuo kastojo grunto, taigi nustatyta, kad šio šurfo vietoje esama apie 3,3 m storio tamsiai pilkos žemės ir griuvenų sluoksnio. Šurfe atkastas gilus pastato arkinis pamatas (3 pav.). Dėl darbų saugos reikalavimų ir slenkančių šurfo sienelių bendras kultūrinio sluoksnio storis šioje vietoje liko nenustatytas. Manoma, kad sluoksnis suformuotas XIX a. užpilant Vingrio upelio vagą, kuri taip pat galėjo būti ir Vilniaus miesto gynybinės sienos griovys.

Šurfe 4 archeologiniai tyrimai buvo vykdomi pastato viduje. Išlaužus medines grindis ties pastato sienos skilimu buvo suformuotas 2x1,6 m dydžio šurfas. Jo dydį ir formą apribojo aplink šurfą esančios sienos. Archeologinių tyrimų metu gana greitai nustatyta skilimo priežastis – atkasta ankstesnės mūro sienos pamato ir mūrinio iš 26x13x5 cm dydžio plytų rištos krosnies pagrindo sandūra, kuri ir sukėlė minėtą skilimą. Toliau gilinti šio šurfo nebuvo galimybės, jo praplėtimas V kryptimi taip pat veikiausiai nebūtų davęs jokių rezultatų, todėl šurfo 4 tyrimas nutrauktas nepasiekus įžemio.

Šurfas 5 tirtas 2x2 m dydžio. Jo vietoje, nuardžius medines grindis, fiksuotas iki 1,3 m storio tamsiai pilkos žemės ir griuvenų sluoksnis su XVII a. ir XIX a. datuojamais radiniais. Po tamsios žemės ir griuvenų sluoksniu atidengtas ir tirtas 50 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis, kuriame aptikta keletas archeologinio laikotarpio keraminių dirbinių, pagal kuriuos šis archeologinis sluoksnis datuotas XVI–XVII a. Giliau tirtas 17–22 cm storio pilkos žemės su kalkėmis ir griuvenomis sluoksnis, kuris gali būti susijęs su Vilniaus miesto gynybinės sienos statyba XVI a. I ketvirtyje. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas – iki 45 cm storio tamsiai pilko smėlio sluoksnis. Dėl radinių stokos jo datuoti nepavyko. Šurfe 5 žvyringo

3 pav. Šurfo 3 Š pjūvis, iš dalies atkastas pastato arkinis pamatas, matyti tamsiai pilkos žemės ir griuvenų XVII–XIX a. kultūriniai sluoksniai. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 3. N section of test pit 3, partially exposed arched foundation and 17th–19th-century layers composed of dark grey soil and rubble.

4 pav. Šurfo 5 P pjūvis, iš dalies atkastas pastato arkinis pamatas, matyti tamsiai pilkos žemės ir griuvenų XVII–XIX a. kultūriniai sluoksniai. D. Jovaišo nuotr.

Fig. 4. S section of test pit 5, partially exposed arched foundation and 17th–19th-century layers composed of dark grey soil and rubble.

smėlio įžemis pasiektas 2,4 m gylyje nuo medinių grindų paviršiaus. Šurfas 5 tirtas prie Vilniaus miesto gynybinės sienos trasos, bet gynybinės sienos mūro šiame šurfe neaptikta – P dalimi šurfas rėmėsi į plytų ir akmenų mūro pastato pamatą. Šio pamato apačia pasiekta 1,85 m gylyje. Flygelio V fasado siena pastatyta ant arkinių pamatų (4 pav.).

Šurfas 6 buvo 2x2 m dydžio. Išlaužus medines grindis aptiktos cemento skiedinio ar betono grindys. Manoma, kad kaip tik šios grindys yra autentiškos buvusios laiptinės grindys. Pasiekus 1,3 m gylį nuo medinių grindų paviršiaus, nustatyta, kad po grindimis esama tamsiai pilkos žemės ir griuvenų sluoksnio be archeologinių radinių. Šioje giliausiai tirtoje šurfo 6 dalyje atkasta juostinių pamatų apatinė dalis – kalkių skiediniu menkai surišti stambūs riedulia. Iškilo akmenų išvirtimo pavojus, todėl šurfas daugiau negilintas, šurfo tyrimai baigti.

Exploratory Excavation at 37 Vilniaus Street

The exploratory excavation at 37 Vilniaus St. covered a total area of 35.2 m² and included six test pits measuring around 2 x 2 m. No archaeological layer was found in test pit 1, located in the street-side wing of the building's cellar, but a hoard of 19th-century gold coins was found (Figs. 1, 2). Test pit 2, located in the same basement, did not reveal any archaeological layers either, but it did contain Feature 1, which was partially excavated and dated to the first half of the 17th century based on associated finds. Test pits 4 and 6, excavated on the ground floor of the building, contained structures dating to the 19th and 20th centuries: parts of the wall foundation and stove base, along with floors which limited further investigation. In test pit 3, the arched foundation of the existing building's courtyard wing was unearthed, and the fill which was probably deposited in the valley of the Vingris stream in the 19th century was investigated. A drill was used to penetrate 3.3 m below the ground floor level, but it failed to reach sterile soil (Fig. 3). Test pit 5 unveiled the strip foundations of the S wall of the courtyard wing, which reached a depth of 1.85 m. Meanwhile, the foundations of the W wall were found to be of an arched construction. An archaeological layer dating to the 15th(?)–17th centuries was encountered in test pit 5 at depth of 1.3 m, and sandy sterile soil was reached at a depth of 2.4 m (Fig. 4).

Darius Kontrimas

Žvalgomieji tyrimai Vilniuje

2022 m. atlikti nedidelių apimčių tyrimai Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinės vietovės (UK 25504) teritorijoje, esančiose M. Daukšos, Didžiojoje ir T. Kosciuškos gatvėse.

M. Daukšos g. 3A pastatų komplekso (UK 44287) teritorijoje (1 pav.) ištirti 2 šurfai (bendras 3,5 m² plotas) ir žvalgytas 48,3 m² plotas. Aptariamos vietos istorinė raida, vykdyti tyrimai apžvelgti jau anksčiau (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 439). XVIII a. pradžioje Aušros vartų (Aštriojo galo) priemiestyje buvo vien mediniai namai ir dvareliai. Pastatų kompleksas (dabar M. Daukšos g. 3) išsidėstęs tuomet į bendrą sklypą sujungtose posesijose 1289 ir 1290. Bendras šių posesijų sklypas egzistavo iki XIX a. pabaigos. Nuo pradžių ūkinis pastatas M. Daukšos g. 3A naudotas kaip arklidės, vežiminė. 2021 m. šioje vietoje ištyrus 3 šurfus (10 m²) juose 0,8–1,9 m gylyje fiksuotas 20–60 cm storio XVI–XVII a. I puse datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas.

2022 m. tirtame **šurfe 1** (2 pav.) nuo esamo paviršiaus fiksuotas 80–95 cm storio maišyto